

Wyrok z dnia 15 grudnia 1997 r.

II UKN 413/97

Okresy pracy sprzedawcy wody sodowej z saturatora, wykonywanej na podstawie umowy agencyjnej, przez okres krótszy niż 6 miesięcy w roku, nie są okresami składkowymi (art. 2 ust. 2 pkt 12 ustawy z dnia 17 października 1991 r. o zasadach rewaloryzacji emerytur i rent - Dz.U. Nr 104, poz. 450 ze zm. w związku z art. 1 ust. 3 ustawy z dnia 19 grudnia 1975 r. o ubezpieczeniu społecznym osób wykonujących pracę na rzecz jednostek gospodarki uspołecznionej na podstawie umowy agencyjnej lub umowy zlecenia - jednolity tekst: Dz.U. z 1995 r. Nr 65, poz. 333 ze zm.).

Przewodniczący SSN: Teresa Romer (sprawozdawca), Sędziowie SN Maria Mańkowska, Jadwiga Skibińska-Adamowicz.

Sąd Najwyższy, po rozpoznaniu w dniu 15 grudnia 1997 r. sprawy z wniosku Antoniny Ś. przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych-Oddziałowi w W. o emeryturę, na skutek kasacji wnioskodawczyni od wyroku Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 20 maja 1997 r. [...]

o d d a l i ł kasację.

U z a s a d n i e

Sąd Apelacyjny-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Warszawie wyrokiem z dnia 20 maja 1997 r. zmienił wyrok Sądu Wojewódzkiego-Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Warszawie z dnia 5 grudnia 1996 r. i oddalił odwołanie wnioskodawczyni od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych-Oddziału w W. z dnia 20 czerwca 1996 r. Decyzją tą organ rentowy odmówił wnioskodawczyni prawa do emerytury, ponieważ nie udowodniła wymaganego przez przepis art. 26 ustawy z dnia 14 grudnia 1982 r. o z.e.p. 20-letniego okresu zatrudnienia. Zakład Ubezpieczeń Społecznych uwzględnił 4 lata 3 miesiące 10 dni okresów składkowych oraz 5

lat 9 miesięcy i 13 dni okresów nieskładkowych - łącznie 10 lat 23 dni. Nie uwzględniono zatrudnienia wnioskodawczynie jako przedszkolanki od 15 stycznia 1953 r. do 20 października 1959 r. ze względu na brak świadectwa pracy oraz okresu pracy przy saturatorze w charakterze jego dzierżawcy w latach 1964-79, wobec braku wykazu miesięcy, w których praca ta była wykonywana.

Sąd Wojewódzki po przesłuchaniu świadków i przeprowadzeniu dowodu z akt osobowych wnioskodawczynie uwzględnił okres jej pracy w przedszkolu od 1 stycznia 1953 r. do 30 listopada 1958 r. (5 lat 11 miesięcy) oraz w Wojewódzkiej Spółdzielni Spożywców w W. przez 4 lata 10 miesięcy 15 dni. Łączny okres składkowy Sąd Wojewódzki ustalił na 15 lat 25 dni, a okres nieskładkowy na 5 lat 9 miesięcy 13 dni (po zmniejszeniu do 1/3 uwzględnionego okresu składkowego). Zdaniem Sądu Wojewódzkiego wnioskodawczynie udowodniła staż pracy wynoszący 20 lat 1 miesiąc 3 dni i nabyła prawo do emerytury od 14 marca 1995 r. Sąd zaliczył pracę w charakterze „agenta saturatora” z wodą sodową po 5 miesięcy 15 dni w latach 1968-73, 1977-79 oraz w roku 1967 r. - 2 miesiące 10 dni, a w 1976 r. - 1 miesiąc 15 dni.

Sąd Apelacyjny uwzględnił apelację organu rentowego od wyroku Sądu I instancji. Sąd Apelacyjny powołał się na art. 2 ust. 1 ustawy z 17 października 1991 r. o rewaloryzacji emerytur i rent... (Dz. U. Nr 104, poz. 450 ze zm.) i podał, że zgodnie z tym przepisem przy ustalaniu prawa i wysokości świadczeń uwzględnia się jako okresy składkowe m.in. okresy opłacania składek na ubezpieczenie społeczne w wysokości określonej w przepisach wykonawczych wydanych na podstawie przepisów o organizacji i finansowaniu ubezpieczeń społecznych, przepisów wymienionych w art. 1 pkt 2-5. W art. 1 ust. 1 pkt 3 wymieniona jest ustawa z dnia 19 grudnia 1975 r. o ubezpieczeniu społecznym osób wykonujących pracę na rzecz jednostek gospodarki uspołecznionej na podstawie umowy agencyjnej lub umowy zlecenia (jednolity tekst: Dz. U. z 1995 r. Nr 65, poz. 333 ze zm.). Zdaniem Sądu Apelacyjnego z materiału sprawy nie wynika, aby wnioskodawczynie miała zawartą umowę agencyjną lub umowę zlecenia i była na podstawie którejkolwiek z tych umów zgłoszona do ubezpieczenia społecznego. Sąd Apelacyjny podkreślił, że w tych okolicznościach brak było podstaw do przyjęcia, że praca wnioskodawczynie przy obsłudze saturatora odpowiada okresom składkowym w łącznej ilości 4 lat 10 miesięcy 15 dni. Sąd Wojewódzki ustalił, że praca ta trwała po 5 i pół miesiąca lub krócej.

Sąd Apelacyjny powołał się na treść przepisów ustawy z dnia 19 grudnia 1975 r., zgodnie z którymi dla objęcia ubezpieczeniem społecznym osób wykonujących

pracę na podstawie umowy zlecenia lub agencyjnej, koniecznym było, aby praca trwała nieprzerwanie co najmniej 6 miesięcy w roku. Dopiero w 1991 r. warunek ten został zmniejszony do 30 dni, a w 1994 r. do 15 dni pracy w miesiącu. Sąd Apelacyjny wyjaśnił, że nawet przy założeniu, iż w spornym okresie wnioskodawczyni wykonywała pracę na podstawie umowy agencyjnej lub zlecenia, to wobec bezspornego faktu, że praca nie była świadczona nieprzerwanie przez 6 miesięcy każdego roku, okres jej nie może być traktowany jako okres składkowy. Okresy składkowe, które wnioskodawczyni udowodniła wynoszą 10 lat 1 miesiąc 10 dni, okresy nieskładkowe - 10 lat 7 miesięcy 28 dni. Sąd Apelacyjny powołał się na art. 4 ust. 2 ustawy z dnia 17 października 1991 r. o rewaloryzacji emerytur i rent..., zgodnie z którym okresy nieskładkowe uwzględnia się w rozmiarze nie przekraczającym 1/3 okresów składkowych. W konsekwencji łączny okres składkowy i nieskładkowy wnioskodawczyni wynosi 13 lat 5 miesięcy i nie jest wystarczający do przyznania prawa do emerytury.

W kasacji pełnomocnik wnioskodawczyni zarzucił Sądowi Apelacyjnemu niewłaściwe zastosowanie przepisów ustawy z dnia 19 grudnia 1975 r. o ubezpieczeniu społecznym osób wykonujących pracę na podstawie umowy agencyjnej lub umowy zlecenia w związku z art. 1 ust. 1 pkt 3 ustawy z dnia 17 października 1991 r. o rewaloryzacji emerytur i rent oraz naruszenie art. 328 § 2 KPC przez pominięcie znajdujących się w aktach sprawy dowodów potwierdzających pracę powódki w WSS „Społem”.

W konkluzji pełnomocnik wnioskodawczyni wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku i oddalenie apelacji organu rentowego lub o uchylenie wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania. W uzasadnieniu kasacji podano, że Sąd Apelacyjny w sposób wewnętrznie sprzeczny ustalił, że umowa powódki z WSS „Społem” miała charakter cywilnoprawny, a jednocześnie swoje stanowisko uzasadnił brakiem 6 miesięcznego okresu zatrudnienia. Ponadto, w ocenie wnoszącej kasację, przepisy ustawy z dnia 19 grudnia 1975 r. o ubezpieczeniu społecznym osób wykonujących pracę na podstawie umowy agencyjnej lub zlecenia nie miały do wnioskodawczyni zastosowania, gdyż rozpoczęła pracę przed wejściem w życie tej ustawy.

Sąd Najwyższy rozważył, co następuje:

Wielokrotnie już w dotychczasowych orzeczeniach Sąd Najwyższy zwracał uwagę, że kasacja oparta na zarzucie naruszenia przez Sąd II instancji „całej” ustawy nie odpowiada podstawom kasacji określonym w art. 393¹ KPC. Ponadto, wbrew wywodom kasacji, Sąd Apelacyjny nie dokonał ustaleń w sposób „wewnętrznie sprzeczny”. Z pisma WSS Społem z dnia 28 marca 1996 r. wynika, że agenci wózków saturatorowych zawierali ze Spółdzielnią umowę cywilnoprawną na dzierżawę wózka i butli gazowej.

Zawarcie umowy na dzierżawę wózka saturatorowego, nie miało wpływu na to, że dzierżawcy tych wózków wykonywali na rzecz Społem pracę w oparciu o umowę agencyjną. Były to dwie niezależne od siebie umowy i takie ustalenie Sądu Apelacyjnego nie może być potraktowane jako sprzeczne wewnętrznie. Prawdłowo Sąd Apelacyjny odwołał się do przepisów ustawy z dnia 19 grudnia 1975 r. o ubezpieczeniu społecznym osób wykonujących pracę na rzecz jednostek gospodarki uspołecznionej na podstawie umowy agencyjnej lub umowy zlecenia (jednolity tekst: Dz. U. z 1995 r. Nr 65, poz. 333 ze zm.). Sąd Wojewódzki w ustaleniach swoich i rozważaniach przepisy tej ustawy całkowicie pominął, czym dopuścił się naruszenia jej art. 1. Zgodnie z art. 1 ust. 1 i 3 tej ustawy, obowiązkowe ubezpieczenie społeczne obejmuje osoby wykonujące stale i odpłatnie pracę na podstawie umowy agencyjnej lub umowy zlecenia zawartej z jednostkami gospodarki uspołecznionej. Za pracę wykonywaną stale uważa się pracę, która trwa nieprzerwanie 6 miesięcy.

Zgodnie z art. 41 ustawy z dnia 19 grudnia 1975 r. okresy ubezpieczenia określane dotychczasowymi przepisami, normującymi zasady ubezpieczenia społecznego osób wykonujących pracę na podstawie umowy agencyjnej lub umowy zlecenia, są okresami ubezpieczenia w rozumieniu ustawy.

Przepisy te to przepisy wydane na podstawie art. 47 ustawy z dnia 29 marca 1965 r. o ubezpieczeniu społecznym rzemieślników, które do wnioskodawczyni zastosowania nie miały (art. 46 ustawy z dnia 19 grudnia 1975 r.), albowiem nie obejmowały sprzedawców wody sodowej z saturatora, zatrudnionych na podstawie umowy agencyjnej lub zlecenia, tylko osoby wymienione w tym przepisie enumeratywnie.

Sąd Wojewódzki ustalając, że wnioskodawczyni sprzedając wodę sodową w ramach umowy agencyjnej błędnie powołał jako dowód pracowniczą książeczkę zdrowia. Książeczka ta została wydana w 1962 r. ze względu na pracę wnioskodawczyni w przedszkolu, a nie z tytułu umowy agencyjnej.

Wnioskodawczynie złożyła do akt zaświadczenie Społem WSS W.Ś. z dnia 29 marca 1996 r. potwierdzające, iż była zatrudniona jako dzierżawca saturatora do wody sodowej od 20 lutego 1964 r. do 30 października 1979 r. przez 7 miesięcy w roku. Zaświadczenie to, słusznie wzbudziło wątpliwości Sądu Wojewódzkiego, który zwrócił się o bliższe wyjaśnienie dotyczące pracy wnioskodawczynie do WSS Społem. Spółdzielnia ta pismem z dnia 25 września 1996 r. wyjaśniła, że nie dysponuje żadnymi dokumentami dotyczącymi pracy agentów wózków saturatorowych. Stąd ustalenia Sądu Wojewódzkiego co do przebiegu tej pracy, przeciętnie po 5 i pół miesiąca w roku budziły wątpliwości. Ustalenia te, na co słusznie zwrócił uwagę Sąd Apelacyjny pozostawały w sprzeczności z art. 1 ust. 1 i 3 ustawy z dnia 19 grudnia 1975 r., której przepisy Sąd Wojewódzki pominął. Zgodnie z art. 2 ust. 2 pkt 12 ustawy z dnia 17 października 1991 r. o rewaloryzacji emerytur i rent, przy ustalaniu prawa i wysokości świadczeń uwzględnia się jako okresy składkowe okresy pracy na obszarze Państwa Polskiego wykonywanej na rzecz jednostek gospodarki uspołecznionej na podstawie umowy agencyjnej lub umowy zlecenia objętej obowiązkiem ubezpieczenia społecznego, za które wpłacono składkę na ubezpieczenie społeczne lub w których występowało zwolnienie od opłacania składki, wykonywanej przed dniem objęcia obowiązkiem ubezpieczenia z tego tytułu, jeżeli wykonywanie umowy odpowiadało warunkom ubezpieczenia.

Wnioskodawczynie, wykonując pracę agenta przy sprzedaży wody sodowej z saturatora dzierżawionego od Spółdzielni Spożywców Społem przed dniem wejścia w życie ustawy z dnia 19 grudnia 1975 r. o ubezpieczeniu społecznym osób wykonujących pracę na rzecz jednostek gospodarki uspołecznionej na podstawie umowy agencyjnej lub umowy zlecenia, nie podlegała ubezpieczeniu społecznemu; obowiązek ubezpieczenia nie powstał także po dniu wejścia w życie ustawy ze względu na to, że praca nie była wykonywana stale w rozumieniu tej ustawy.

W konsekwencji wnioskodawczynie nie dysponuje okresem zatrudnienia wymagany przez art. 26 ustawy o z.e.p. do nabycia prawa do emerytury, co prawidłowo ustalił Sąd Apelacyjny. Zarzut kasacji naruszenia przez Sąd II instancji art. 328 KPC przez pominięcie dowodów pracy wnioskodawczynie w WSS Społem, jest całkowicie chybiony, gdyż już Sąd Wojewódzki dowodom tym nie dał wiary ustalając inny przebieg tej pracy.

Dlatego też Sąd Najwyższy na mocy art. 393¹² KPC orzekł jak w sentencji.

=====